

at disse Data temmelig nær bestyrke, at der eksisterer en fast Landgilde, men jeg troer ogsaa, at dette er aldeles tydeligt anerkjendt i Forordningen af 15de Juni 1792 § 10, hvor det gives Godseieren som en ny Rettighed at maatte accordere om en saa stor Landgilde, som han kan blive enig med Fæsteren om, og dette behøvedes jo slet ikke, naar han forveien havde denne Rettighed. Jeg troer saaledes ikke, at det er saa aldeles juridisk, naar den ærede Taler, som sidst satte sig, vil svække den Uttring af Udvalgets Fleertal, at Lovens 3—13—14 antyder, at Landgilden forhen har været en fast Størrelse. Den ærede Taler vil ikke indrømme, at Fæsteindretningen er kaldet forældet. Jeg har allerede ytret et Par Ord om, at jeg troer, at Fæstevæsenet kun beskytter den mindre dygtige Mand. Naar vi stille os paa Statens Standpunkt, synes dette at vise, at Staten idetmindste ikke er vel tjent med, at Fæstevæsenet vedligeholdes. Her til kommer, som jeg ogsaa har berørt, at det dog vel var det Bedste, at Familiefaderen ikke skulde skylde Andre i Landet abstract Hørlighed og Lydighed end Regjeringen og Loven. Jeg troer, at dette stemmer bedst med Nutidens hele Tænkemaade og vor egen Forsatning. Altsaa troer jeg dog, at Fæstevæsenet med Rette kan kaldes forældet (Mourier: Det har jeg heller ikke modsagt!). Ja, saa maa jeg have misforstaaet den ærede Taler. — Jeg har dog skrevet det op strax, da han sagde det. Fremdeles er jeg ogsaa i en vis Maade aldeles uenig med den ærede Taler, naar han blandt Andet har paaberaabt sig, at Godseieren kunde sælge i Tilfælde af Fæsteledighed til hvem han vilde, og benyttet dette som et Argument for, at han skal være berettiget til at beholde den størst mulige Kjøbesum, som han kunde faae for saadan en fæsteledig Gaard; heri troer jeg, at jeg med Rette kan sige, at han ogsaa er aldeles udenfor Christian den 5tes Lov. Jeg skal tillade mig i denne Henseende at henvise til sammes 3—12—4, hvor der tales om Selveierbonde; her tales om det Tilfælde, at Selveierbonden ikke selv har Herlighed over sin Eiendom; jeg kan strax sætte dette i Forbindelse med Lovens 5—3—27; der tales ogsaa om, at Selveierbonden maa til-

kjøbe sig Herligheden over den Gaard, som han besidder; og Lovens 3—12—4 viser hvad Værdi Lovgivningen dengang antog, at Herligheden havde netop i Sammentilgning med Landgilden. — Jeg berørte før, at Loven siger, at Godseierens Ret bestaaer i at eie „Herligheden“ og at eie „Landgilden“. Der staar i Lovens 3—12—4, at den Selveier, som ikke har Herligheden, maa ikke betynges med mere, „end som Herligheden efter Billighed kan udtræve, som eragtes at være en Hjerdedeel imod en Fæstebonde.“ Der troer jeg altsaa staar aldeles tydeligt Noget om den Hjerdedeel, som den ærede Taler havde saameget imod Mourier: Jeg havde ikke Noget imod den!; maaskee jeg tog feil, men saaledes forekommer det mig. — Den ærede Taler har ytret sig saa meget stærkt imod at bestemme andet Veberlag til Bonden ved Fæsteafsløningen end det, man kan faae ud af Placaten af 7de Juni 1806; dette berører netop denne Hjerdedeel. Der staar i § 9, at der skal affortes i Værdien i Handel og Wandel ikke under en Femtedeel og ikke over to Femtedele. Den ærede Taler siger, man kunde ligesaa godt afforte det Halve, at man derved ligefrem har gjort Brud paa Grundlovens § 87, og at det er umuligt at retfærdiggjøre, at dette ikke er grundlovsstridig. Disse stærke Uttringer troer jeg ikke ville findes saa aldeles berettigede, dersom det lykkes mig [at bevise, at Godseierne nu ikke eie den Hjerdedeel, som her omtales i D. L. 5—3—24 cfr. 3—12—4. Der staar nemlig i Lovens 5—3—24, som jeg nys nævnede, at den Ene eier Herligheden og den Anden Landgilden; der staar, at Den, der eier Herligheden, er berettiget til at udløse Den, som har Landgilden, og naar han ikke vil det, saa skal Den, der har Landgilden, være berettiget til at udløse Herlighedseieren. Nu vide vi jo, at denne Herlighedsret, der, som sagt, angives at være idetmindste for Selveiergodsset en Hjerdedeel værd af det Hele, en Hjerdedeel af Godseierens Eiendomsret, naar baade Herlighed og Landgilde ere forenede med hinanden, nu fornemmelig maa tilhøre Regjeringen efter den nærværende Retstilstand, da alle de væsentligste Dele af den ældre Herlighed, saasom Rettigheden til at fordre ubegrændset